

מאמר
פדה בשלום – ה'תשל"ב

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לכינוס השלוחים, ה'תשע"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתים לבריאה

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו וימים הסמוכים שבהם מתקיים כינוס השלוחים העולמי, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) את המאמר ד"ה פדה בשלום שנאמר בהתוועדות י"ט כסלו ה'תשל"ב (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ז"ך מרחשון, ה'תשע"ב
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2011 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5772 • 2011

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חנה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס"ד. י"ט כסלו ה'תשל"ב

(הנחה בלתי מוגה)

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי¹. ואיתא על זה בגמרא ברכות², אמר הקב"ה, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם. ומפרש רש"י (היכן נרמזו ג' ענינים אלו בכתוב), כי ברבים היו עמדי, שהתפללו עמי (שזהו"ע דמתפלל עם הציבור), ופדה בשלום, היינו, זה שעסק בדברי שלום דהיינו תורה, דכתיב³ וכל נתיבותי שלום, וכן גמילות חסדים נמי שלום הוא, שמתוך שגומל חסד בגופו לחבירו הוא מכיר שהוא אוהבו ובה לידי אחוה ושלום. וצריך להבין, איך יתאים מארו"ל זה (שפדה בשלום קאי על כל ג' הענינים דתורה גמ"ח ותפלה) עם הפירוש הפשוט בכתוב (כידוע הכלל שאין מקרא יוצא מידי פשוטו) ש"כי ברבים היו עמדי" (מתפלל עם הציבור) הוא נתינת טעם על הענין ד"פדה בשלום", ואילו הענין דפדה בשלום עצמו, עיקרו הוא ענין התורה דוקא, כמובן מהחילוק בפירוש רש"י בין גמ"ח לתורה, שבנוגע לגמ"ח מפרש שמתוך זה בא לידי שלום (אבל לא שגמ"ח עצמה נקראת שלום), ורק תורה נקראת שלום (כלשון רש"י: דברי תורה דהיינו שלום, דכתיב וכל נתיבותי שלום), והיינו, שנוסף לכך שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (כמ"ש הרמב"ם⁴), הנה התורה עצמה ענינה שלום, ונמצא, שפשוטו של המקרא פדה בשלום [שהפדי' היתה בשלום — שזהו עיקר החידוש בכתוב, שלא זו בלבד שהי' ענין של פדי' סתם, אלא הפדי' היתה בשלום, וכדאיתא בירושלמי⁵ שאפילו אנשי אבשלום התפללו לנצחוננו של דוד, שלכן היתה הפדי' לא באופן של מלחמה, מקרב לי, אלא באופן של שלום] קאי על ענין התורה, כיון שבין ג' הענינים שנזכרו במארו"ל הנ"ל (תורה גמ"ח ותפלה עם הציבור), הנה הענין שנקרא בעצמו שלום (ולא רק שמביא לידי שלום) הוא רק ענין התורה, והיינו, שהענין דפדה בשלום [הן בנוגע לדוד עצמו, והן בנוגע לכל עם ישראל, כי, אף שפדה בשלום

(5) סוף הל' חנוכה. וראה לקו"ש ח"ח ע' 349 ואילך.
(6) סוטה פ"א ה"ח.

(1) תהלים נה, יט.
(2) ח, רע"א.
(3) משלי ג, יז.
(4) שבת סג, א. וש"נ.

אמר דוד על עצמו⁷, הרי דוד הוא מלך ישראל⁸, ואמר זאת גם בשם כנסת ישראל⁹, וא"כ, קאי גם על הגאולה של כל ישראל. וכמפורש במארוז"ל הנ"ל שפדה בשלום קאי על הענין דפדאני לי ולבני מבין אוה"ע] נעשה ע"י התורה דוקא. וענין זה מודגש יותר בדרושי חסידות שמבארים את הפסוק פדה בשלום, כפי שנתפרש במארוז"ל הנ"ל שבו נזכרו ג' הענינים דתורה גמ"ח ותפלה, שבדרושים אלו¹⁰ מאריכים במעלת הבירור שע"י התורה שהוא (לא באופן של מלחמה, אלא) באופן של שלום (כדלקמן), ומזה מובן, שעיקר הענין דפדה בשלום הו"ע התורה, ובתורה גופא, כפי שנקראת בשם שלום.

ב) והענין בזה, דהנה, כללות ענין הבירורים יכול להיות באופן של מלחמה או באופן של מנוחה (שלום). ובכללות, הנה הבירור באופן של שלום הוא אופן הבירור בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ובפרטיות ובמיוחד כאשר בני"י ישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו¹¹, כפי שהי' בימי שלמה, עליו נאמר¹² וישב שלמה על כסא הוי', שאז הי' הסדר שהביאו לו מס מכל המדינות¹³, וענינו ברוחניות¹⁴, שניצוצי הקדושה שהיו בכל מקום בעולם, נמשכו אל האבוקה הגדולה והאור הגדול שהי' בארץ ישראל ובירושלים בפרט, ובמיוחד אצל שלמה שישב על כסא הוי'. אך הבירור בדרך מלחמה הוא בכללות בזמן הגלות, שעל זה אמרו רז"ל¹⁵ צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות, כי, עי"ז שאחד מכם גולה לברברי' ואחד מכם גולה לסמטרי¹⁶, ה"ה פועלים לברר את הניצוצות שנמצאים שם¹⁷, אבל, בירור זה הוא באופן שאיש הישראלי נמצא במדינה שהיא תחת א' מע' השרים, ועד שאמרו עלת לקרתא הלך בנימוסה¹⁸, לפי שכל הענינים (אפילו עניני קדושה) שישנם במקום זה,

7) ראה מפרשים עה"פ. המשך תער"ב דר"א פי"א.
 8) ראה גם סה"מ תרכ"ז ס"ע נט.
 9) ראה שהש"ר פי"ד, ה.
 10) ראה ד"ה פדה בשלום לאדמו"ר האמצעי פי"א (שערי תשובה ח"א נה, ג ואילך). המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קעג ואילך). תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 106 ואילך).
 11) מלכים"א ה, ה.
 12) דברי הימים א כט, כג.
 13) ראה מלכים"א ה, א. י, כה. פרקי
 14) ראה תו"א בראשית ו, א. לקו"ת במדבר ד, א. ובכ"מ.
 15) פסחים פז, ב. וראה תורת חיים שמות מ, ג. בשלח רלב, ב ואילך.
 16) לשון חז"ל — שהש"ר פ"ב, ח (ב) — כהגירסא שהובאה ברד"ל ובעץ יוסף שם. ועוד.
 17) ראה תו"א ר"פ לך. שם קיז, ב. ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי קלה, סע"ד ואילך.
 18) ב"ר פמ"ח, יד.

נמשכים ע"י השר כו'¹⁹, ועם היות שהשר אינו אלא כגרזן ביד החוצב בו'²⁰, מ"מ, אין זה מגיע למעלת ההמשכה בארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה²¹. ועוד זאת, שאפילו בארץ ישראל, הנה כאשר נשתלחה היד במקדשך²², אזי ענין האלקות אינו בגלוי. ולכן יש צורך במלחמה נגד המעלימים והמסתירים, כדי להסיר את ההעלם וההסתר שמכסה על האלקות שישנו בכל מקום, ועאכו"כ בארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה. והיינו, שצריך להיות ענין של מלחמה עם הלעו"ז (שהרי את זה לעומת זה עשה האלקים²³), וכמ"ש²⁴ ולאום מלאום יאמץ, וכמארז"ל²⁵ לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, ולכן צ"ל ענין של מלחמה לפעול החורבן דצור, ואז יהי' הבנין מחדש של עולם הקדושה בכלל, וירושלים עיר קדשך בפרט. וענין זה נעשה ע"י מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות²⁶, כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו²⁷, והיינו, שאע"פ שזוהי ארץ שלנו, הנה בכל מקום שנמצאים בני"י, הן בחו"ל והן בא"י, ה"ה במעמד ומצב של גלות, ושם צ"ל מעשינו ועבודתינו לערוך מלחמה ולהסיר את ההעלם וההסתר, עד שיהי' באופן שראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך (ואז) ויראו ממך²⁸, ועד שיקויים היעוד אז אהפוך גו' לעבדו שכס אחד²⁹, כפי שיהי' בביאת משיח צדקנו (כפסק הרמב"ם בהל' מלכים³⁰).

והנה שני אופני בירור אלו ישנם גם אצל כל אחד מישראל בעניניו ועד בעבודת כל יום. ובהקדים, שהתורה כללות ופרטות נאמרה³¹, וכיון שהתורה היא חיינו ואורך ימינו³² (של בני"י), הנה כל הענינים שישנם (בתורה ובישראל) בכלל, ישנם גם בפרט. ולכן, כשם שבכלל ישנו החילוק בין הזמן שביהמ"ק הי' קיים בארץ ישראל, שאז הי' הבירור מתוך מנוחה, ובין זמן הגלות, שאז הבירור הוא באופן של מלחמה, כמו"כ ישנו חילוק זה בפרט, בעבודת כל אחד בכל יום ויום, שזהו החילוק בין הבירור שע"י תורה להבירור שע"י תפלה.

(19) ראה תניא אגה"ת רפ"ו.	(26) ראה תניא רפ"ז.
(20) ע"פ ישע"י י, טו.	(27) תפלת מוסף דיו"ט.
(21) עקב יא, יב.	(28) תבוא כת, י.
(22) ע"פ נוסח תפלת מוסף דיו"ט.	(29) צפני' ג, ט.
(23) קהלת ז, יד. וראה תניא רפ"ו.	(30) ספ"א.
(24) תולדות כה, כג.	(31) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך.
(25) ראה פסחים מב, ב. מגילה ו, א.	(32) נוסח ברכת "אהבת עולם" בתפלת ערבית, ע"פ לשון הכתוב ס"פ נצבים.
פרש"י תולדות שם.	

והענין בזה, דהנה כתיב³³ אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי, ותרגומו בצלותי ובבעותי, וכדאיתא בזהר³⁴, שעבודת התפלה (צלותי ובעותי) הו"ע של מלחמה, שנעשית בחרבי ובקשתי, שהם שני אופנים כלליים בהנהגת המלחמה³⁵, שכאשר האויב הוא מקרוב, אזי המלחמה היא בחרבי, וכאשר האויב הוא מרחוק, אזי המלחמה היא בקשתי, ע"י חץ וקשת. ועד"ז בנוגע למלחמה עם ב' הענינים דפנימיים ומקיפים של הלעו"ז, שעל זה יש צורך בב' הענינים דחרבי וקשתי³⁵. וסדר העבודה בזה, שצריך להתבונן בענין העולם, כמבואר בפסוקי דזמרה כל ענין סדר ההשתלשלות עד לעוה"ז הגשמי, ואח"כ מתבונן גם בעבודה שבעולם המלאכים, כמבואר בברכה הראשונה דברכות ק"ש, שענין זה פועל על השר והמלאך של העולם, ועי"ז ה"ה פועל גם בעולם [וע"ד שמצינו גבי יעקב שסיפר לעשו המאורע עם המלאך שלו, כראות פני אלקים (ראיתי שר שלך)³⁶, שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל³⁷, ועי"ז פעל בו ענין של בירור ותיקון גם למטה]. אמנם, לאחר התפלה ישנו הענין דלימוד התורה (מבית הכנסת לבית המדרש³⁸), שהעבודה בזה אינה באופן של מלחמה, אלא אדרבה, מאן מלכי רבנן³⁹, שהנהגה היא באופן דאמר מלכא עקר טורא⁴⁰, והיינו, שכאשר פוסק ע"פ תורה שדבר זה הוא כשר, מותר וטהור, אזי נעשה כן במציאות העולם (כדרשת רז"ל⁴¹ על הפסוק⁴² לא-ל גומר עלי, שפס"ד התורה משנה את מציאות העולם), שדבר זה נעשה כשר, מותר וטהור, ועד"ז כאשר הפס"ד הוא להיפך, שצריך לדחות את הדבר, הרי זה ע"ד שבירתו זוהי תקנתו⁴³, היינו, שע"י הדחי' גופא פועלים את תיקון הדבר. והרי ענין זה אינו באופן שמתלבש בהדבר המתברר, אלא רק באופן שמדבר אודותיו ומתבונן בו, ואח"כ פוסק הדין באופן כך וכך, והיינו, שאין זה באופן של מלחמה כו', אלא כמו מלך שנמצא בהיכל מלכותו, ומשם נותן הוראה שדבר זה מותר, כשר וטהור, או הפכו. ואין זה כמו בתפלה, שאז אינו בציור של מלך, אלא כעבדא⁴⁴, ופועל הבירור ע"י מלחמה. וכיון שכל אחד מישראל מחוייב

(38) ראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז

או"ח סקנ"ה ס"א.

(39) ראה גיטין סב, סע"א.

(40) ראה ב"ב ג, ב.

(41) ירושלמי נדרים פ"ו ה"ח.

(42) תהלים נו, ג.

(43) ע"ד לשון חז"ל — כלים רפ"ב.

(44) ראה שבת י, א.

(33) ויחי מח, כב.

(34) ראה תקו"ז בהקדמה (יא, א).

(35) ראה הוספות לתו"א ויחי קב, ק ואילך. המשן פדה בשלום הנ"ל (סה"מ

תרנ"ט ע' קסא ואילך. תש"ד ע' 83 ואילך).

(36) וישלח לג, יו"ד ובפרש"י.

(37) שם לב, כט.

בכל יום כב' הענינים, עבודת התפלה ולאח"ז לימוד התורה, נמצא, שבכל יום יש אצלו ב' אופני העבודה בענין הכירורים, כירור באופן של מלחמה (תפלה), וכירור באופן של מנוחה (תורה).

ג) אך עדיין צריך להבין משנת"ל שפדה בשלום קאי על תורה, שעל ידה הוא הכירור מתוך מנוחה, באופן של שלום, דלכאורה, הרי ידוע מ"ש רבינו הזקן באגרת הקודש⁴⁵ שמקשר את הגאולה שלו (לא עם ענין התורה, אלא) עם ענין הצדקה דוקא, שהיא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו כו'.

ד) גם צריך להבין בענין התורה עצמה, שנקראת בשם שלום, דהנה, הן אמת שכדי לפעול הענין דפדה בשלום (פדאני לי ולבני מבין אומות העולם באופן של שלום), צריכה להיות גם עבודתו [שהיא האתערותא דלתתא שפועלת האתערותא דלעילא בדומה לה, וכמארז"ל במדה שאדם מודד בה מודדין לו⁴⁶, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה⁴⁷] באופן של שלום, שזהו"ע העסק בתורה, שזוהי עבודה באופן של שלום, ולכן נקראת כאן התורה בשם שלום, אבל עדיין אינו מובן, דלכאורה, ענין השלום אינו העילוי והשבח העיקרי של התורה. דהנה, ענין השלום שייך רק כאשר יש ב' ענינים (או יותר מב' ענינים) שהם גם הפכים זמ"ז, שלכן יש צורך לעשות שלום ביניהם, וע"ד מארז"ל⁴⁸ על הפסוק⁴⁹ עושה שלום במרומיו, מיכאל מלאך של שלג (או מים⁵⁰), וגבריאל שר של אש, והקב"ה עושה שלום ביניהם, שזהו לפי ששלג (או מים) ואש הם הפכיים זמ"ז. אבל התורה היא למעלה מענין השלום, כי התורה היא תורה אחת⁵¹, וענין האחדות הוא למעלה מענין השלום. וכמובן מהמבואר בכ"מ בנוגע לענין השלום וענין האחדות, שלא זו בלבד שאינם ענין אחד, אלא אדרבה, הם ב' ענינים שסותרים זה את זה (והיינו, שבמקום שישנו ענין האחדות לא שייך ענין השלום, ובמקום שישנו ענין השלום לא שייך ענין האחדות), כי, אחדות היינו שאין ענינים חלוקים, כי אם ענין אחד, וכמו אתה אחד ושםך אחד ומי⁵² כעמך

(45) סימן ד.

(49) איוב כה, ב.

(46) ראה מגילה יב, ב.

(50) תנחומא ויגש ו.

(47) ראה סנהדרין צ, טע"א.

(51) ראה תניא רפמ"ד. ספמ"ו. ובכ"מ.

(48) ראה במדב"ר פ"ב, ת. שהש"ר פ"ג,

(52) שמואל-ב ז, כג. וראה ת"מ סה"מ

יא. תניא אגה"ק ס"ב. לקו"ת תזריע כג, ג.

כסלו ע' נג הערה 2.

ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי לך לך ת, ג.

כישראל גוי אחד בארץ⁵³, והיינו, שכשם שאתה אחד, אחדות הפשוטה בלבד, הנה בדומה לזה גם שמך אחד, ובדומה לזה גם עמך ישראל הם גוי שממשיך גם בארץ את ענין האחדות⁵⁴. וכיון שישנו רק ענין אחד, הרי לא שייך ענין של (חיבור) הפכים, ולא שייך ענין של ניגוד ומלחמה, שיהי' צורך לפעול ענין השלום. וא"כ, הרי הענין דתורה אחת הוא למעלה מזה שהתורה נקראת שלום.

(ה) ויש להוסיף בזה, ע"פ המבואר בד"ה למען תזכרו בביכל תקס"ח (שיצא לאור זה עתה)⁵⁵ בענין תלת קשרין מתקשראן דא בדא, ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה⁵⁶. ובהקדים⁵⁷, שהלשון מתקשראן שייך רק בנוגע לשני דברים (ולא עוד אלא שהם) נפרדים, ובלשון המאמר: "שמחברין ומקשרין דבר נפרד". ומבאר במאמר, ש"מן הקשר הזה שישראל מתקשראן באורייתא, יובן בחי' הקשר השני שהתורה מתקשרת בקוב"ה", והיינו, שכשם שישראל ואורייתא הם דברים נפרדים ועד שאינם בערך זל"ז, שהרי ישראל הם בחי' נברא, ואילו אורייתא היא חכמתו ורצונו של הקב"ה [שלכן נאמר על זה לשון התקשרות (מתקשראן)], ולא לשון של דביקות ואחדות (אתדבקו ואתאחדו)], אלא שאעפ"כ מתקשראן ישראל ואורייתא עד שנעשים דבר אחד [וכפי שמצינו בנוגע לכמה הלכות שע"י הקשר נחשבים שני הדברים כמו דבר אחד], הנה עד"ז הוא גם בנוגע לאורייתא וקוב"ה, שאינם בערך זל"ז, כי, אע"פ שאורייתא היא חכמתו של הקב"ה, מ"מ, "כמו שאין ערוך לנפש בע"ג עם התורה, בחי' חכמה האלקית, כך יותר אין ערוך לתורה עם עצמות אלקות (כלשון המאמר⁵⁸), כי, עצמות אוא"ס חכים ולא בחכמה ידיעא⁵⁹, ונבדל בערך מן החכמה כו'" (כולל גם חכמת התורה), והחידוש הוא, ש"התורה אע"פ שהיא בחי' יש נפרד מן העצמות, מ"מ נכללת ומתאחדת בעצמות כו' כדמיון קשר הנפש בתורה כו'". ומובן, שגם הענין דתלת קשרין מתקשראן הוא למעלה מענין השלום, כי, ענין השלום שייך רק כאשר שני הדברים נשארים בפני עצמם, אבל לאחר שיקשרים ומחברים אותם יחד, כמו בתלת קשרין מתקשראן כו', אזי לא שייך ענין השלום, כיון שנעשו קשר וענין אחד.

(53) תפלת מנחה דשבת.

(54) ראה תניא אגה"ק ס"ט. ועוד.

(55) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' ע

שלו ואילך (ועם הגהות וכו') — אודה"ת שלח

ע' תרלח ואילך).

(56) ראה זח"ג עג, א.

(57) ראה גם המשך תע"ר"ב ח"א פקע"ה

(ע' שנו ואילך).

(58) הובא בהמשך תע"ר"ב שם (ע' שנו).

(59) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

אמנם נוסף על דרגת התורה שעלי' אמרו שאורייתא מתקשרא בקוב"ה, להיותה באין ערוך לקוב"ה, בדוגמת האין ערוך דישראל לגבי אורייתא, יש דרגא נעלית יותר בתורה שעלי' אמרו⁶⁰ אורייתא וקוב"ה כולא חד, והיינו⁶¹, שאין זה ענין שצריכים לקשרו ולחברו ורק לאח"ז נעשה חד, אלא באופן שמלכתחילה ה"ז כולא חד [ולא כמו דבר שנתקשר, שגם לאח"ז ניכר הקשר כו', וכדאיתא באגרת התשובה⁶² שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל]. וכמבואר בכ"מ⁶³ בנוגע למאמר המדרש⁶⁴ על הפסוק⁶⁵ ויקחו לי תרומה, אותי אתם לוקחים, שעי"ז שלוקחים התורה אזי אותי אתם לוקחים. ובלשון הגמרא⁶⁶ על הפסוק⁶⁷ אנכי הוי' אלקיך, שאנכי ר"ת אנא נפשי כתבית יהבית, וכמבואר בחסידות⁶⁸ שבענין דכתבית הכניס הקב"ה (אנא) הענין דנפשי, ונמצא, שע"י הכתבית נעשית הנתינה (יהבית) דנפשי. ובפרט ע"פ המבואר בתניא⁶⁹ בביאור העילוי דתורה לגבי מצוות, שמצוות נקראים אברים של הקב"ה (רמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא⁷⁰), משא"כ התורה, דאורייתא וקוב"ה כולא חד, ולא אברין דמלכא לחוד כפיקודין. וכמבואר במ"א⁷¹, שזהו בדוגמת החילוק שבין איהו וחייהי חד לאיהו וגרמוהי חד⁷², שמזה מובן עוד יותר העילוי שבתורה לגבי מצוות, דאע"פ שגם ענין המצוה אינו באופן שאין זה חד ח"ו, מ"מ, הרי זה רק כמו איהו וגרמוהי חד, שאינו מגיע להעילוי דאיהו וחייהי חד. דהנה, ענין עבודת המצוות הוא באופן של התלבשות בדבר הגשמי, אלא שעושים מהדבר הגשמי כלי לאלקות, ועד שמתבטל לאלקות ששורה בתוך הדבר הגשמי שבו נעשית המצוה. אמנם, השראה זו, עם היותה באופן של התאחדות (חד), הרי זה כמו ההתאחדות שבכלים, איהו וגרמוהי חד, וכמו ההתאחדות באדם התחתון, להבדיל, שהנשמה נעשית חד עם האברים. ולמעלה מזה הו"ע ההתאחדות שבתורה (אורייתא וקוב"ה כולא חד),

60 ראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א.
 תקו"ז תיקון ו בתחילתו. לקו"ת נצבים מו, א.
 ועוד.
 61 ראה גם המשך תער"ב פקע"ט (ע' שסו).
 62 פ"ט.
 63 ראה תניא פמ"ז.
 64 שמו"ר פל"ג, ו.
 65 תרומה כה, ב.
 66 שבת קה, א (כגירסת העין יעקב).
 67 יתרו כ, ב.
 68 ראה לקו"ת שלח מח, סע"ד. ועוד.
 69 פכ"ג.
 70 ראה תקו"ז תיקון ל (עד, סע"א).
 71 המשך תער"ב שם. וראה גם קיצורים והערות לתניא ע' קד ואילך. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' שמג ואלך. תרנ"ג ע' רכו ואילך. תרצ"ב ס"ע קכא ואילך.
 72 תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב).

שהיא בדוגמת השראת הנשמה במוחין שבראש, ששם הוא מדור הנשמה (כלשון הקבלה והזהר⁷³), והתאחדות זו היא כמו ההתאחדות דאיהו וחיויה חד. ועד כדי כך, שפנימיות אבא הוא פנימיות עתיק⁷⁴, והרי בחי' אבא הו"ע חכמתו של הקב"ה, ענין התורה, ועז"נ שפנימיות אבא הו"ע אחד עם פנימיות עתיק, (וואָס דאָס נעמט) בחי' עצמות ומהות או"ס.

וכל זה הוא לא רק בפנימיות התורה, אלא גם בנגלה דתורה⁷⁵ (כמבואר בכ"מ⁷⁶), וכמובן גם מזה שיש מעלה יתירה בלימוד התורה בשייכות לפס"ד והלכה בנוגע למעשה בפועל בעולם למטה, שזהו"ע דבר הוי"ו⁷⁷ זו הלכה⁷⁸, הוי' דייקא, כמארז"ל⁷⁹ והוי' עמו⁸⁰ שהלכה כמותו, שזהו"ע נעלה יותר מהענין דאלו⁸¹ ואלו דברי אלקים חיים⁸², שהו"ע ספירת הבינה⁸³, הקשורה עם מדת הגבורה (אלקים)⁸⁴. והיינו, שאע"פ שישנו כבר לימוד הלכה זו (בפנימיות הענינים) גם בעולמות שלמעלה, בג"ע, במתיבתא דרקייע ובמתיבתא דקוב"ה (כמבואר בארוכה בלקו"ת ד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקייע⁸⁵, ועד"ז גם בתניא ח"ד⁸⁶), מ"מ, עיקר פסק ההלכה הוא למטה דוקא, וכדאיתא במדרש⁸⁷ שהקב"ה אומר למלאכים וב"ד של מעלה שצריכים לילך ולשמוע את הפס"ד דב"ד של מטה, כי התורה לא בשמים היא⁸⁸, אלא ניתנה להכרעת פס"ד ההלכה למטה דוקא, והרי הלכה זו היא מסקנת הענין למעשה בפועל בנגלה דתורה. וגם על זה נאמר אותי אתם לוקחים, ואדרבה, דוקא הלכה היא דבר הוי', שבזה הוא הגילוי דשם הוי', ועד להפירוש היותר נעלה שישנו בשם הוי'⁸⁹.

ו) והנה כל האמור לעיל בנוגע למעלת התורה הרי זה לכאורה שלא בערך למציאות העולם, שעז"נ כל התורה ניתנה לעשות שלום

-
73) ראה תקו"ז תכ"א (נג, רע"א). תכו"ע (עב, ריש ע"ב). תניא פנ"א.	82) ראה אוה"ת יתרו ע' תצז ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' שא ואילך. המשך תרס"ו ע' תקנה ואילך.
74) רמ"ז לזח"ג רס, ב. רעו, ב. לקו"ת נצבים מט, ד.	83) ראה זח"ב סח, ב ובהגהות הרח"ו שם.
75) לשלימות הענין — ראה במאמר שלאח"ז ד"ה וישב יעקב ס" (לקמן ע' 000).	84) ראה זח"ג י, סע"ב ואילך.
76) ראה המשך תער"ב פקפ"ג (ע' שעד).	85) תזריע כב, סע"ב ואילך.
77) עמוס ח, יב.	86) ראה אגה"ק סי"ז. סכ"ו. סכ"ט.
78) שבת קלח, ב.	87) שמור"ר פט"ו, ב. דבר"ר פ"ב, יד.
79) סנהדרין צג, ב.	88) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.
80) שמואל"א טז, יח.	89) ראה המשך תרס"ו שם (ע' תקסו ואילך).
81) עירוובין יג, ב.	

בעולם (כנ"ל מדברי הרמב"ם). וזהו ענין נעלה יותר גם ממה שהתורה עצמה נקראת שלום (כנ"ל מפירוש רש"י ששלום היינו תורה דכתיב וכל נתיבותי שלום). וכאמור לעיל (ס"ד) שהתורה היא תורת אמת, ובאחדות הפשוטה לא שייך לעשות שלום. וכמו לפני הצמצום, כשהי"א אוא"ס ממלא כל מקום החלל⁹⁰, לא שייך לומר "לעשות שלום בעולם", שהרי אין שם מציאות לעולמות. ויתירה מזה, אפילו לאחרי הצמצום, הנה בעולם האצילות (שנקרא בשם עולם) לא שייך הענין דלעשות שלום בעולם, דכיון שנקרא עולם האחדות⁹¹, לא שייך שם ענין הפכי, ובמילא לא שייך גם ענין השלום. ועפ"ז צריך להבין ביותר השייכות דפדה בשלום לתורה דוקא (שנקראת שלום), שדוקא ע"י התורה נעשה הענין דפדה בשלום, הן בנוגע לפדיית דוד, והן בנוגע לפדיית כל ישראל בימות המשיח (פדאני לי ולבני מבין אומות העולם), שאז תהי' שלימות העולם כפי שעל מילואו נברא⁹², ובאופן נעלה יותר (כדלקמן), הנה גם אז תהי' הפדי' בשלום ע"י ענין התורה כפי שנקראת שלום, היינו, כפי שהתורה היא במעלתה בשייכות לענין השלום דוקא.

ז) **ויובן** בהקדם ביאור כללות הענין דירידה צורך עלי'. דהנה, ידועה הקושיא בענין תולדות מלא⁹³ שנאמר הן בתחלת הבריאה (קודם החטא), אלה תולדות השמים והארץ בהבראם⁹⁴, והן בימות המשיח, אלה תולדות פרץ⁹⁵, דלכאורה, כיון שגם קודם החטא הי' הענין דתולדות מלא, א"כ, מהו הריוח שע"י הירידה כו'. אך הענין הוא⁹⁶, שהענין דתולדות מלא שלאחרי הירידה יהי' באופן נעלה יותר מהענין דתולדות מלא כפי שהי' קודם הירידה (קודם החטא). וכן הוא בענין התורה, שדוקא ע"י ירידתה לעשות שלום בעולם, נעשה עליו גדול יותר.

וכללות נקודת הביאור בזה, דהנה כתיב⁹⁷ שוקיו עמודי שש, זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו⁹⁸, וכמאמר⁹⁹ נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, נתאווה דייקא, וכדברי רבינו הזקן, בעל

90) ראה עץ חיים שער א (דרוש עגולים ויורש) ענף ב.
 91) ראה זח"ג (רע"מ) פג, א. עבודת הקודש ח"א פ"ב.
 92) ראה ב"ר פי"ד, ז.
 93) ב"ר פי"ב, ו. שמו"ר פ"ל, ג.
 94) בראשית ב, ד.
 95) רות ד, יח.
 96) ראה ד"ה זה היום תחלת מעשיך תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"א ע' לא). ד"ה הנ"ל דליל ער"ה תשמ"ב (שם ס"ע מה ואילך).
 97) שה"ש ה, טו.
 98) במדבר"ר רפ"י.
 99) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
 ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

השמחה והגאולה: אויף אַ תאוה אין קיין קשיא¹⁰⁰, והיינו, לפי שזהו ענין שלמעלה מהשכל, ועד שאפילו תורה (שענינה חכמה) עצמה אומרת שאין על זה ביאור, אלא זהו ענין שנתאוה כו'. ומהו הענין שנתאוה — להיות לו דירה בתחתונים, היינו, שתהי' מציאות של תחתונים, ושם תהי' דירה לו, לעצמותו ומהותו ית'¹⁰¹. ונקודת כללות הענין, שעיי"ז נפעל עילוי גדול יותר מכמו שהי' בתחילת הבריאה, שעולם על מילואו נברא, כי, אע"פ שבתחילת הבריאה כתיב¹⁰² ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שהי' הקב"ה יחיד בעולמו¹⁰³, מ"מ, לא זהו הענין שנתאוה כו', כי אם שתהי' מציאות של תחתונים, עד לעוה"ז הגשמי והחומרי ממש, שהוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו (כמ"ש בתניא¹⁰⁴), ושם יעשו ממנו דוקא דירה לו ית', והיינו, שאע"פ שהשמים ושמי השמים לא יכלכלוך, הנה אף כי הבית הזה¹⁰⁵ (בניחותא¹⁰⁶), ומשחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה¹⁰⁷, והיינו, שע"י לימוד התורה של נשמה בגוף, עם כל ההגבלות של גוף גשמי, שהם ההגבלות של עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, נעשית שם דירה לו ית' בתחתונים ע"י לימוד זה, באופן דושכנתי גו'¹⁰⁸, בדוגמת השראת השכינה בבית המקדש ובקדש הקדשים. וכל זה נעשה עיי"ז שיש תחילה בריאה ומציאות של תחתונים, ובתחתונים גופא, מציאות שאין תחתון למטה ממנו, ועד למציאות של קליפה שהיא לא רק באופן שכל מציאותה היא להיות שומר לפרי, כפי שהי' קודם החטא¹⁰⁹, אלא למטה הימנו, שנעשה מנגד לפרי, כפי שנעשה ע"י החטא. ושם נעשית עבודת הביירוים בשני האופנים, תחילה הביורו בדרך מלחמה ואח"כ הביורו בדרך מנוחה, עד שפועלים הענין דאתכפיא סטרא אחרא ואתהפכא חשוכא לנהורא¹¹⁰, בכל לבבך¹¹¹ בשני יצריך¹¹², ועיי"ז נעשה יתרון האור (באופן נעלה יותר מכמו שהי' האור לפני"ז, כיון

-
- 100) אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ע' יא.
 101) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הוספות כו' — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ע' ה. ע' תקפו. סה"מ תרע"ח ע' קצג.
 102) בראשית א, ה.
 103) ב"ר פ"ג, ת. פרש"י עה"פ.
 104) פל"ו.
 105) מלכ"ס א, ח, כז.
 106) ראה סה"מ תרמ"ג ע' פז ואילך. עה"פ.
 לקו"ש חכ"א ס"ע 147 ואילך. וש"נ.
 107) ברכות ח, א. וראה תניא פל"ד. פנ"ג.
 108) תרומה כה, ת.
 109) של"ה יט, ב. וראה המשך פדה בשלום הנ"ל (סה"מ תרנ"ט ע' קצא. תש"ד ס"ע 139 ואילך).
 110) ראה זח"א ד, א.
 111) ואתחנן ו, ה.
 112) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.

שבא) מן החושך¹¹³, ועד שנעשית היכולת להגיע להעילוי דבכל מאדך¹¹¹, למעלה מכל מדידה והגבלה.

י"ל בדא"פ, שזהו גם העילוי דאלה תולדות פרץ על אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, כי⁹⁶, הענין דתולדות השמים והארץ בהבראם הוא עדיין במדידה והגבלה, שהרי גדלה של הארץ הוא מהלך ת"ק שנה¹¹⁴, וכן מן הארץ עד לרקיע מהלך ת"ק שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע (שמים) מהלך ת"ק שנה¹¹⁴. ועז"נ⁹⁴ בהבראם, בה' בראם¹¹⁵, והרי גם אות ה' שהיא אתא קלילא דלית בה מששא¹¹⁶, ה"ה בצורה מוגבלת של ג' קוין כו'. אלא שבזה גופא נאמר תולדות מלא. אמנם, ע"י העבודה במשך הזמן שלאח"ז, כאשר בינתיים יש ענין של ירידה עד לדרגא דתחתון שאין תחתון למטה ממנו, אזי נעשה הענין דתולדות מלא באופן של פרץ, מלשון עלה הפורץ לפניהם¹¹⁷, שזהו"ע דופרצת¹¹⁸ (לאחרי ההגבלה דימה וקדמה וצפונה ונגבה), שזוהי נחלתו של יעקב, נחלה בלי מצרים (כדאיתא בגמרא במסכת שבת¹¹⁹).

ח) ועפ"ז מובן גם בנוגע לענין התורה, שנוסף לכך שכבר בתחילת העבודה ישנו הענין דישאל מתקשראן באורייתא ואורייתא מתקשרא בקוב"ה, וישנו גם ענין התורה כפי שאורייתא וקוב"ה כולא חד, שזהו באופן נעלה יותר מאשר ענין הקשר, כולל גם הקשר של סתים דאורייתא עם סתים דקוב"ה, ישנו ענין נעלה עוד יותר בתורה, כפי שהיא למעלה אפילו מחכמתו ורצונו של הקב"ה, למעלה מכל מדידות והגבלות איזה שתהיינה, למעלה גם מהציור דאורייתא וכו', שזהו כפי שהתורה היא בכחי' התענוג¹²⁰ (שזהו הענין דנתאוה), והרי התענוג הוא למעלה מכל כחות הנפש, כידוע השקו"ט¹²¹ בנוגע למעלת התענוג אפילו לגבי רצון, ועאכו"כ שהתענוג הוא למעלה מהרצון כפי שהוא בתורה, שזהו כפי שהרצון קשור כבר עם חכמה, ועאכו"כ שהתענוג הוא למעלה מחכמה, אפילו חכמה שבתורה. וכנ"ל מלשון רבינו הזקן בנוגע לענין דנתאוה (שזהו"ע התענוג), אויף אַ תאוה איז קיין קשיא, כיון שזהו ענין

(117) ראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם.

אגדת בראשית ספס"ג.

(118) ויצא כה, יד.

(119) קיח, סע"א ואילך.

(120) ראה גם סה"מ תער"ב-ע"ו ע' כה

ואילך.

(121) ראה המשך תרס"ו ע' פו ואילך.

(113) קהלת ב, יג.

(114) חגיגה יג, א.

(115) ראה מנחות כט ב. ב"ר פי"ב, ב.

פרש"י עה"פ.

(116) פיוט אקדמות לשבועות. וראה תניא

אגה"ק ס"ה. לקו"ת האזינו עד, ד.

שלגמרי אינו בערך ובגדר של קושיא בתורת אמת, חכמה דקדושה. וכדי להגיע להענין דנתאוה כו', הרי זה ע"י העבודה דלעשות שלום בעולם, שזהו ענין לימוד התורה (שניתנה לעשות שלום בעולם), וכדאיתא בגמרא (במסכת סנהדרין¹²²) כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה (כמבואר בלקוטי תורה פ' מטות¹²³ פרטי הענינים דפמליא של מעלה ופמליא של מטה), הן בעולמות עליונים ועולמות תחתונים, והן באדם עצמו, בנפשו האלקית ובנפשו הבהמית (שהם באופן דלאום מלאום יאמץ²⁴, כמבואר בתניא¹²⁴), שעי"ז מתמלאת תאוותו של הקב"ה שנתאוה להיות לו דירה בתחתונים (שזהו"ע נעלה יותר מאשר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, כפי המבואר לעיל), ע"י התורה, תורה אור¹²⁵, שפועלת להאיר את התחתונים.

ט) אך נוסף על ענין התורה, צריך להיות גם ענין הצדקה. והענין בזה, דהנה, כיון שצריכים לפעול בעוה"ז התחתון (המקום שבו נעשית העבודה), שבו תהי' דירה לו' ית', וכמבואר בכ"מ¹⁰¹ שכשם שבדירה נמצא האדם הדר בהדירה בכל עניניו ובכל עצמותו, ועד שנמצא שם גם בלא לבושים¹²⁶, הנה באופן כזה צ"ל בתחתונים הדירה לו' ית', לכן לא מספיק ענין התורה בלבד, כי, אור התורה (תורה אור) יכול להשאר למעלה, וכיון שהכוונה היא שיומשך למטה, בעולם העשי', להקים סוכת דוד הנופלת, לכן צריך להיות גם ענין הצדקה (כמבואר באגה"ק בכ"מ¹²⁷). והיינו, שנוסף לגודל מעלת עבודת הצדקה לפי שכל עניניו של הקב"ה, כל ההשפעות וההמשכות וההארות וכו', אינם אלא בתורת צדקה, כמ"ש¹²⁸ לך הוי' הצדקה, הנה גם לאחרי שכבר נקבע סדר מסודר שגם ע"י התורה נפעלים הענינים כו', יש צורך בענין הצדקה, כדי שתהי' בפועל הדירה בתחתונים, בעולם העשי', עוה"ז התחתון.

י) וזהו פדה בשלום וגו', שקאי על העוסק בתורה (כנ"ל ס"א), דאף שלכאורה יש בתורה ענין נעלה יותר מענין השלום, שזהו הענין שאורייתא מתקשרא בקוב"ה, ולמעלה יותר, הענין דאורייתא וקוב"ה כולא חד, מ"מ, כדי להגיע לדרגת התורה כפי שהיא למעלה מכל מדידה והגבלה וציור כו', שעל זה אפשר לומר הענין דנתאוה כו', הרי

(122) צ"ט, ב. ראה ד"ה נעשה אדם תשי"ז (סה"מ

תשי"ז ע' לג ואילך). ועוד.

(123) ס"ט. ועוד.

(124) דניאל ט, ז. וראה אגה"ק ס"ז.

(125) פדה, סע"ד ואילך.

(126) פ"ט.

(127) משלי ו, כג.

(128) משלי ו, כג.

זה דוקא ע"י התורה כפי שענינה לעשות שלום בעולם. אמנם, הענין דפדה בשלום קשור גם עם ענין הצדקה, כהמשך המארוז"ל כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים (ומתפלל עם הציבור), כי, כדי שתהי' המשכת הענין דתורה אור בתחתונים באופן שהתורה מתעסקת עמהם כדי להאיר אותם, הרי זה ע"י ענין הצדקה. ועי"ז מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם, שזהו ענין הגאולה הפרטית של כאו"א, שנעשית הכנה והקדמה קרובה וכלי לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' פדאני לי ולבני מבין אומות העולם כפשוטו, ע"י משיח צדקנו, שיבנה בית המקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל³⁰, ויקויים היעוד אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד²⁹, ותהי' דירה לו ית' בתחתונים, אלא שאצל אוה"ע יהי' זה באופן שעמדו זרים ורעו צאנכם¹²⁹, ואילו אצל בני"י יהי' באופן ש(אשפוך רוחי על כל בשר ו)נבאו בניכם ובנותיכם¹³⁰, בקרוב ממש, כאשר יקויים היעוד ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר¹³¹.

(131) ישעי' מ, ה.

(129) ישעי' סא, ה.
(130) יואל ג, א.

לעילוי נשמת השלוחה

מרת **בתי** בת הרה"ח שד"ר ר' **בן ציון** ע"ה

אָזִימָאוּ

כל ימי פעלה

במסירות נפש בהתמסרות ובעדינות

בחינוך בהפצת היהדות והמעיינות

הצליחה באופן ד,"אין לשער" להגשים את שליחותה

המהפכה הצרפתית, "למעליותא"

לקצור את אשר חרשו וזרעו

כ"ק אדמו"ר

והרבנית הצדקנית מרת **חי' מושקא** נ"ע זי"ע

שזכתה לקירובים מיוחדים מהם

ורבים השיבה מעון

נפטרה ביום השני לפי חיי שרה

טו"ב מרחשון ה'תשע"ב

ת. נ. צ. ב. ה.